

noxia, præsertim cum debita morum correctione ad seculum remeare. Licet autem super hoc senserint diversi diversa, nos tamen credimus distinguendum, utrum is, qui convertitur, proposuerit absolute vitam mutare, ut sub habitu regulari omnipotenti Deo de cætero famuletur: an conditionaliter experiri observantiam regularem, ut ita demum si (intra annum) sibi placuerit, profiteatur ordinis disciplinam: aut si forte non placuerit, moribus emendatus b ad statum revertatur pristinum. In primo casu debet, ut regulariter vivat, ad laxiorem saltem regulam pertransire. In secundo potest ad seculum, non amen ut vivat seculariter, remeare. Ut ergo quæ sit ejus intentio plenius agnoscat, propositum suum in principio protestetur.

CAP. XXI.

Qui intra annum probationis non facta professione redit ad seculum, licite potest ad ordines, & beneficia promoveri.

Idem Innoc. III. [an. 1212.]

Postulasti: c [& infra.] Tertio quævisisti, utrum illi, qui in annis minoribus constituti novitiorum habitum susceperunt, & intra annum postmodum non facta professione ad seculum sunt reversi, & Episcopis suis hoc scientibus ad sacros ordines sunt promoti, sustineri debeant in illis Ecclesiis ministrare, in quibus sunt ab eisdem Episcopis instituti. Nos Frat. tuæ taliter respond. quod propter hoc non sunt ab Ecclesiis ipsis amovendi, sed in eis possunt libere ministrare.

CAP. XXII.

Qui ultra annum portat habitum monachalem in monasterio, ubi sunt habitus indistincti, censetur Professus.

Honorius III. Venetens. Episc. [an. 1222.]

Ex parte d tua fuit propositum, quod nonnulli sunt, qui licet pluribus annis gestaverint habitum monachalem, professionem tamen monasticam non fecerunt. Unde cum super eo, quod habent proprium, & alias Irregulariter vivunt, a te, vel ab aliis arguuntur: non erubescunt dicere, se ad carentiam proprii, & continentiam, ac alias regulares observantias non teneri, cum habitus non n faciat Monachum, sed professio regularis: [& infra.] Ideoque Fraternitati tuæ mandamus, quatenus quoslibet tibi lege diocesana subiectos, qui prædicto modo terram duabus viis ingredi non verentur: ut postquam per annum gestaverint habitum monachalem, regulam secundum formam ordinis profiteantur, & servent, Ecclesiastica censura compellas.

[1 Quare super his Apostolicum remedium postulasti, cum inordinata prævaricatio hujusmodi non solum eis periculum, sed etiam scandalum inferat mentibus aliorum.]

CAP. XXIII.

Intra probationis annum libere quis redit ad seculum, nisi professionem fecerit tacite, vel expresse, vel appareat eum vitam mutare voluisse. hoc primo. Secundo dicit, quod ad hoc ut dignoscantur Novitii a Professis, debet habitus Professorum benedicti in locis, ubi habitus non est distinctus.

Gregorius IX. [an. 1235.]

Statuimus, Novitios in probatione positos ante susceptum religionis habitum, qui dari profitentibus consuevit, vel ante professionem emissam ad priorem statum redire posse libere intra annum: nisi evidenter appareat, quod tales absolute voluerint vitam mutare, & in religione perpetuo Domino deservire: cum quilibet renunciare valeat ei, quod pro se noscitur introductum. Nihilominus statuentes ad omniambiguitatem penitus amovendam, quod cum

a Vid. Alciat. 4. de verb. sign. Corn. Fronto. lib. de differenti. ait: noxa pœna: noxia culpa. b emendatis. c Cap. 1. eod. tit. in 4. comp. primam questionem habes sup. de foro comp. postulasti. secundam infra, de homicid. postulasti. vid. Concilium Trident. in iis precedentis Can. citatum. d Pro intellectu hujus Can. vid. B. Tom. 4. Sent. dist. 18. q. 5. art. 3.

in quibusdam locis religiosis Novitiorum habitus non distinguatur ab habitu Professorum, professionis tempore benedicantur vestes, quæ profitentibus conceduntur, ut Novitiorum a Professorum habitu discernatur.

CAP. XXIV.

Religiosi fugitivi annuatim sunt requirendi, & cogendi, ut ad monasterium revertantur.

Idem.

NE religiosi vagandi occasionem habentes, salutis propriæ detrimentum incurrant, & sanguis eorum de Prælatorum manibus requiratur: Statuimus, ut præsentibus Capitulis celebrandis secundum statutum Concilii b generalis, seu Patres, Abbates, seu Priores fugitivos suos, & ejectos de ordine suo, requirant solite annuatim. Qui si in monasteriis suis recipi possunt secundum ordinem regularem, Abbates, seu Priores eorum monitione prævia c per censuram Ecclesiasticam compellantur ad receptionem ipsorum, salva ordinis disciplina. Quod si hoc regularis ordo non patitur, auctoritate nostra provideant, ut apud eadem monasteria in locis competentibus, si absque gravi scandalo fieri poterit, alioquin in aliis religiosis domibus ejusdem ordinis ad agendam ibi poenitentiam, talibus vitæ necessaria ministrantur. Si vero hujusmodi fugitivos, vel ejectos inobedientes invenerint, eos excommunicent, & tandem faciant ab Ecclesiarum Prælatibus excommunicatos publice nunciari, donec ad mandatum ipsorum humiliter revertantur.

TITULUS XXXII.
DE CONVERSIONE CON-
JUGATORUM.

CAP. I.

Si vir de uxoris licentia proficetur, & uxor ipsa suspecta nec continentiam voverit, nec religionem ingreditur, Episcopus uxori virum restituat. h. d. juxta literam.

Alexander III. Urbergen. d Episcopo. [an. 1180. Roma in Hungariam.]

Præterea e utrum Laicus uxoratus, qui præsentibus Sacerdotibus, & Monachis, ignorante Episcopo, de licentia, & permissione uxoris, monasterium ingressus, professionem fecit, uxore in seculari habitu remanente, nec transente ad religionem, aut perpetuum continentiam vovente, ab Episcopo suo possit ad totum revocari uxoris, an illa compellenda sit continentiam observare? Dicimus, quod nisi uxor ad religionem transierit, aut perpetuo castitatem servare promiserit, vir potest, & debet de monasterio revocari.

CAP. II.

Ante matrimonium consummatum potest alter conjugum etiam altero invito religionem ingredi: sed remansens in seculo potest ad secunda vota transire.

Idem Salernitano Archiepiscopo. [an. 1180. Roma in Campaniam.]

Verum post f consensum legitimum de præsentibus, licitum est alteri, altero etiam repugnante, eligere monasterium, (sicut sancti quidam de nuptiis vocati fuerunt) dummodo carnalis commissio non intervenerit inter eos: & alteri remanenti [si commonitus continentiam servare voluerit] licitum est ad secunda vota transire. Quia cum non fuissent una caro simul effecti, satis potest unus ad Deum transire, & alter in seculo remanere.

CAP.

a Dicitio, habitus, deest hic in pluribus exemplaribus. b Later. sub Innoc. III. c. 12. c præmissa. d al. Urbergen. al. Helien. al. Vercell. e Cap. 1. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Lateran. sub Alexand. III. part. 5. cap. 5. f Cap. 2. eod. tit. in 3. compil. & post Conc. Later. p. 5. c. 1.

CAP. III.

Qui invita uxore professionem fecit, & ei postea restituitur, non compellitur mortua uxore ad monasterium redire: matrimonium tamen contrahere non debet.

Idem Alex. III. Pisano Archiepiscopo. [an. 1180.]

Quidam a intravit monasterium invita uxore: qua ipsam repente, coactus est ad eam redire: ea mortua, quaris, an ipse cogatur reverti ad monasterium, an aliam possit ducere in uxorem. Consult. tuæ taliter respondemus, quod votum non tenuit: unde ratione voti ad monasterium non tenetur redire: ulterius vero non poterit uxorem accipere: promisit enim se non exigere debitum, quod in ejus potestate erat: & ideo quoad hoc votum tenuit: non reddere autem non erat in ejus, sed mulieris potestate. Unde Apostolus b: Vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier.

[Quia cum vir, & uxor una caro sint, sicut docet Apost. non potest unus ad Deum converteri, & alter in seculo remanere.]

CAP. IV.

Uxoratus religionem intrare non potest, nisi etiam uxor ingreditur, vel nisi suspecta non sit, & continentiam promittat. h. d. & est unum cap. de principalioribus tit.

Idem Exonen. Episcopo. [an. 1180.]

Cum sis præditus scientia literarum c, ignorare non debes sanctorum Patrum constitutioni esse contrarium, ut vir uxore sua, aut uxor viro ejus non afluente religionis habitum, debeat ad religionem transire [& inf. 1] Inde est, quod auct. Apost. prohibemus, ne in Episcopatu tuo virum, vel uxorem (nisi uterque ad religionem migraverit) transire permittas. Verum si ita uxor senex est, & sterilis, quod sine suspitione possit esse in seculo, dissimulare poteris, ut ea in seculo remanente, & castitatem promittente, ad religionem transeat vir ejusdem.

[1 Ad monasterium converti desiderans prohibetur suscipi, nisi uxor ejus pariter convertatur. Nam cum unum utroqueque corpus post conjugii copulationem sit factum, incongruum est partem converti, & partem in seculo remanere: nec recipitur apud Deum illius viri conversio, cujus sequitur conjugalis foederis prostitutio. Cum igitur cæcus Clericorum longe præeminet cæcui Monachorum, ita ut aliquando bonus Monachus vix bonum Clericum faciat.]

CAP. V.

Conjugatus non est ordinandus ad sacros ordines, nisi uxor continentiam promittat.

Idem Srigon. d. & Colon. Archiepiscopis. [an. 1180.]

Conjugatus e: [& infra. 1] Nullus conjugatorum est ad sacros ordines promovendus, nisi ab uxore continentiam proficiente fuerit absolutus.

[1 Ad monasterium converti desiderans.]

CAP. VI.

Uxoratus in Episcopum promoveri non potest, nisi uxor religionem profiteatur.

Idem eisdem. [an. eod.]

Sane si conjugati f consenserint ordinari, uxoris voluntas prius est requirenda: [& infra. 1] Frat. vestre auctoritate Apostol. prohibemus, ne uxoratum præsumatis in Episcopum ordinare, nisi uxor prius professa continentiam sacrum sibi velamen imponat, & religiosam vestem assumat g.

[1 Ut sequestrato mansionis cubiculo religione promissa, postquam pariter conversi fuerint, ordinentur. Quod si in qui

a Cap. 3. eod. tit. in 1. compil. & post Concil. Lateran. part. 5. c. 2. b 1. Cor. 7. c C. 4. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Later. p. 5. c. 3. d Srigonienf. al. & Colonienf. al. Colocen. e C. 5. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Lat. p. 5. c. 6. f C. 6. eod. tit. in 1. compil. & post Concil. Later. p. 5. c. 7. g In aliquot impressis ita: & religiosam vestem, vel vitam assumat. Tom. II.

busliber Ecclesiasticis gradibus providenter, solerterque curandum est, ut in domo Dei nil sit inordinatum, nihilque præposterum: multo magis laborandum est, ut in ejus promotione, qui super omnes gradus continetur, ne erretur. Inde est, quod]

CAP. VII.

Sponsa de præsentibus non cognita, qua dicit se velle religionem ingredi, compellitur intra certum tempus proficere, vel adbare marito.

Idem Brixien. Episcopo. [an. 1180.]

EX publico a instrumento nobis innotuit, quod cum Veronenf. Episcopus causam matrimonii, quæ inter A. virum, & M. mulierem vertebatur, suscepisset terminandam, judiciali sententia matrimonium approbavit, & eidem mulieri præcepit, ut ad virum rediens exhiberet eidem conjugalem affectum, quod cum renueret b, fuit vinculo excommunicationis adstricta. Cæterum quia licet a præfato viro desponsata fuit, adhuc tamen (sicut asserit) ab ipso est incognita: mandamus, quatenus si præditus vir ipsam carnaliter non cognoverit c, & eadem ad religionem transire voluerit, recepta ab ea sufficienti cautione, quod vel ad religionem transire, vel ad virum suum redire intra duorum mensium spatium debeat, ipsam a sententia, qua tenetur, absolvas, ita quod si ad religionem transierit, uterque restituat alteri, quod ab eo noscitur recepisse: [& inf. 1] Sane quod Dominus in Evangelio dicit, non licere viro d, nisi ob causam fornicationis, uxorem suam dimittere, intelligendum est, secundum interpretationem sacri eloquii, de his, quorum matrimonium carnali copula est consummatum, sine qua consummari non potest.

[1 Et vir ipse ea religionis habitum assumente, ad alia vota licentiam habeat transeundi.]

CAP. VIII.

Summa ut sup. eod. cap. cum sis. Idem Priori, & fratribus S. Joannis. [an. 1180.]

Uxoratus f sine licentia uxoris inter vos nullatenus recipiatur, quæ integræ opinionis existat, ita quod nulla suspicio habeatur, eam ad secunda vota velle migrare, vel quod minus continenter debeat vivere: quæ si talis extiterit, marito ejus in consortio vestro recepto, ipsa publice in conspectu Ecclesiæ continentiam professa, in domo propria cum filiis suis, & familia poterit permanere. Si autem talis fuerit, quæ suspicione non careat, voto continentie celebrato, a secularium hominum se conversatione removeat, & in loco religioso, ubi Deo serviat, perpetuo commoretur. Nullus vestrum mulierem aliquam torculari, vel ad habitandum secum præsumat assumere.

CAP. IX.

Conjugatus faciens professionem uxore consentiente, licet nunquam intravit monasterium, si mortuo conjugate in alia contrahat, non valet matrimonium, & monasterium intrare compellitur.

Urbanus III. Priori S. Crucis. [an. 1186.]

EX parte g Abbatis sancti Petri ad audientiam nostram pervenit, quod cum D. in infirmitate positus consentiente uxore votum vovens castitatis, monachalem habitum suscepisset, postmodum liberatus uxorem retinuit, & aliam ea defuncta sibi temere copulavit. Quia vero licet præditus D. uxore sua remanente

Gg

a Cap. 7. eod. tit. in 1. comp. & post Concil. part. 5. c. 8. Vid. Turrecrematam in cap. sum qui dicunt. 22. qu. 2. 2. & Scotum lib. 4. sent. dist. 27. q. 1. art. 4. b renuerit. c cognovit. d Conc. Trident. sess. 24. tit. de Sacram. matrim. c. 6. & 7. Matrh. 5. & 19. e confirmari. f Cap. 8. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Lateran. part. 5. c. 9. Vid. quos citavi supr. eod. in cap. conjugatus. g Cap. 1. eod. tit. in 2. compilat.

in seculo, de iure ad religionem nequiverit proficisci, ea tamen sublata de medio, votum sine salutis suae periculo non potuit violare: mandamus, quatenus si verum est, quod asseritur, praedictum D. per excommunicationem compellas, ut muliere dimissa ad suum monasterium revertatur, sub regulari habitu de caetero Domino serviturus.

C A P. X.

Professus religionem uxore sciente, & dissimulante, ea morua, ad seculum redire non potest. h. d. secundum intellectum veriore, & singularem in materia.

Clemens a III. (an. 1190.)

Consuluit nos b G. Sacerdos, utrum vir ad religionem transiens, & in ea per annum, & amplius moram faciens, uxore sua, postquam ad domum transierat regularem, de praesenti vita sublata, secularem habitum resumere valeat, & aliam ducere in uxorem, vel si ductam ei liceat retinere. Consultationi huiusmodi taliter respondemus, quod praedictus vir nec habitum potest abicere, quem assumpsit, nec aliquam sibi matrimonio copulare. Quod si contraxerit, matrimonium ipsum decernimus dirimendum.

C A P. XI.

Coniunx, quae continentiam vovit, tenetur reddere debitum conjugii, licet ad tempus voto consenserit.

Celestinus III. (an. 1195.)

Carissimus d. [& inf. 1] Fraternitati vestrae mandamus, quatenus si inveneritis uxorem Regis Sueviae e gravi infirmitate depressam, continentiam vovisse, & virum ejus ad tempus praebuisse consensum, maxime si non idem vir continentiam vovit perpetuam, eandem viro cohabitare faciatis, & utrumque invicem maritali affectione tractare.

[1 In Christo filius noster L. illustris Rex Sotorum, Apostolatus nostro literis & nuncio humiliter nunciavit, quod cum esset adolescens, & dilecta in Christo filia uxor ejus juvenula, mura fide, & voto contrahendi legitimum matrimonium se adstringentes, invicem suum consensum, accedente voluntate parentum, arvarum donatione roboraverunt: postmodum vero bon. mem. D. patre suo ab inimicis occiso, cum nimia bellorum adversitate premeretur, & habito cum hostibus suis congressu, victus fugaeque fuisset, quia timebat, ne ipsa sponsa ab inimicis per violentiam raperetur, & alia similis ei non inveniretur in regno, quam sibi posset maritaliter copulare; de suorum, & ejusdem sponsae parentum consilio factum est, quod in conventu sanctimonialium habitum monasticum, sine proposito perpetualiter retinendi suscepit, & ibidem per aliquot annos moram fecit, ne quid injuria ab inimicis pateretur: quam cum pace reddita, & obento de inimicis triumpho solemniter duxisset cum grandi exultatione in uxorem, & ex ea filium, & filias suscepisset, inimicorum de communi assensu, & electione Principum terra sua in regnum sibi instituit successorem: procedente vero tempore, praedicta uxor gravi infirmitate correpta, cum se de hac vita crederet decessuram, timore mortis inducta, continentiam vovit: cui cum Rex ipse nollet eam contristari, concessit ad tempus, nunc autem se continere non posse proponit, & quod licite posse fieri arbitrat, ad torum uxoris suae redire cupit, & ad reprimeudas amulorum detractiones & obloquia, petiit a nobis ei dari in mandatis, ut uxorem suam auct. nostra maritali affectione pervaderet, non obstante voto continentiae incaute ab ea emisso, & ab eodem Rege ad tempus approbato. Verum quia super his ad plenum non potuimus elicere veritatem, Fraternit. vest. decisionem horum canonicam duximus committendam, per Apostolicam sedem m. q. super his inquiratis diligentius veritatem: & si vobis consistere, quod praedicta mulier primo fuerit inter Moniales recepta timore violentiae ac rapinae, & propositum se habuisse nubendi pro-

a Celestinus. b Cap. 2. eod. tit. in 2. compil. c al. ita: in matrimonium copulare. al. ita: in matrimonio copulare. C. 3. eod. tit. in 2. compil. c Scotic. al. Suavia.

fit abatur, cum inter eas moram faceret, praesertim cum postmodum in facie Ecclesiae publice Regi nupsisset, & usque ad hoc tempora cohabitans, filios ex eo suscepit, eam denunciatis praesato monasterio non teneri: non enim factum illud matrimonium potest contrarium dirimere: & si forte posset matrimonium contrahendum impedire. De secundo vero casu.]

C A P. XII.

Si alter conjugum altero ignorante religionem profectur, & propter hoc de monasterio educitur, illo mortuo, ad monasterium redire non cogitur.

Idem. (an. eod.)

Placet a nobis: (& inf. 1) Sollicitudo tua nos consuluit, utrum mulier, quae credens mortuum maritum, habitum religionis assumpsit, & eo reverso de monasterio educita fuit, post obitum viri sit ad regularem observantiam compellenda. Super quo respondemus, quod licet votum ejus usquequaque non tenuerit, eatenus tamen fuit obligatorium, quatenus se poterat obligare: promisit enim intrando monasterium, se non exacturam carnis debitum b, quod erat in potestate ipsius: redire vero ad seculum, in ejus potestate non erat, sed in potestate mariti: & ideo quantum ad ipsam tenuit votum, quod post viri obitum tenere non desit: cum ad eum casum, a quo poterat efficax habere principium, pervenisse noscatur. Consultius itaque ducimus, & ei congruentius ad salutem, ut ad monasterium redeat, ubi bona ducta intentione professionem fecit: & habitum religionis accepit. Si vero ad hoc induci non poterit, ipsam invitam credimus non cogendam.

[1 Et tuam prudentiam commendamus, quod in causis dubiis sed. Apostol. consilium requiris, licet praedictus sis scientia literarum, ad matrem tuam Ecclesiam Romanam idcirco devotè recurris, ut habita super hoc, quod dubitas, responsione, condignam quam in similibus formam servare debeas, evidenter cognoscas, per dil. fil. G. Decanum Cathalan.]

C A P. XIII.

Summa ut supra eod. cap. cum sis. Innocentius III. Pisano Archiepiscopo. (an. 1210.)

Ad Apostolicam sedem c: [& inf.] Cum autem vir, & uxor una caro sint per copulam conjugalem effecti: nec una pars converti possit ad Dominum, & altera in seculo remanere: profecto non est alter conjugum recipiendus ad observantiam regularem, nisi reliquus perpetuam continentiam repromittat: sed & vitam debet mutare, nisi forte sit ejus aetatis, ut sine suspitione incontinentiae valeat in seculo remanere.

C A P. XIV.

Per religionis professionem, non per propositum castitatis servanda in seculo dissolvuntur sponsalia de praesenti. Idem d Lugdunensi Archiepiscopo. (an. 1210.)

II. EX parte tua est intimatum e, quod cum quaedam mulier velum viduitatis coram duobus Abbatibus assumpsisset, benedictione solemnī, cum celebratione missae ac litania (sicut debuit) accedente, quidam nobilis proponebat, se prius mulierem ipsam mediantibus interponciis, per verba de praesenti, arra etiam interposita desponsasse: (& infra. 1) At illa se in illum consensisse con-

a Cap. 4. eod. tit. in 2. comp. Vid. Turrecrem. in c. seriatim. 32. & late hic Henric. Borob. vid. Magistr. sent. l. 4. dist. 58. §. hic quae vultur. b Vid. Sotum 4. sent. dist. 32. q. 1. art. 1. 2. & 3. c Cap. 2. eod. tit. de regularib. in 3. compil. Vid. Turrecrem. tam in c. sunt qui dicunt. 27. q. 2. & Ancharanum in c. tua nos. de iurejurando. d Ludun. e Cap. 1. eod. tit. in 3. compil. De materia vide quos citavi supr. eod. cap. verum, & c. ex publico.

confessa, dixit, quod audierat, eum esse lepra percussum, & ob hoc ejus fuerit abominata complexus: [& infra. 2] Nos autem inquisitioni tuae taliter respondemus, quod etsi possit non inconspicue videri, quod ex quo matrimonium inter legitimas personas per verba de praesenti contrahitur a, illis viventibus in nullo casu possit dissolvi, ut vivente reliquo, alter ad secunda vota transmigret b, etiam si unus fidelium, inter quos est ratum conjugium, fieret c haeticus, & nollet permanere cum altero sine contumelia creatoris: nisi forte secus fieret ex revelatione divina, quae superat omnem legem: sicut a quibusdam sanctis legitur esse factum. Nos tamen nolentes a praedecessorum nostrorum vestigiis declinare, qui responderet consulti, antequam matrimonium sit per carnalem copulam consummatum, licet alteri conjugum, reliquo inconspicuo, ad religionem transire, ita quod reliquus ex tunc legitime poterit alteri copulari: hoc ipsum tibi consulumus observandum in articulo praenotato, quamvis falsa sit causa, per quam ad susceptionem veli praedicta mulier est inducta, cum sine qualibet tali causa id ipsum religionis obtentu facere potuisset. Porro licet praedicta mulier videatur in veli susceptione religionis habitum assumpsisse, si tamen velit in domo propria remanere, quasi propositum castitatis in seculo servatura, nihilominus consummandum est matrimonium jam contractum: nisi se voto adstrinxerit ad observantiam regularem: in quo casu compelli potest, ut relicto seculo religionis propositum exequatur.

[1 Audito quod mulier ipsa velum assumpsisset, misit ad eam, ut desponsationem factam carnalis copula sequeretur. Tu vero, postquam fuit ad tuam audientiam res perlata, inhibere curasti, ne ante discussionem negotii se carnaliter commiscerent. Postmodum autem a muliere ipsa in tua praesentia constituta, quaesivisti, utrum consensisset in illum, & quare ab illo quereveret separari.]

[2 Cum autem postmodum per testes idoneos tibi fuerit plenior facta fides, quod ante susceptionem veli mutuo intervenerat inter ipsos per verba de praesenti consensus, sedem duxisti Apost. consulendam, utrum veli susceptio impediat matrimonium inter ipsos.]

C A P. XV.

Maritus factus Monachus a conjugate adulterata revocari non potest.

Idem Innoc. III. Rudinen. d Episcopo. (an. 1210.)

Constitutus e in praesentia nostra H. sua nobis confessione monstravit, quod in Acolythatus ordine constitutus quandam puellam R. nomine in facie Ecclesiae duxit uxorem: quam cum carnaliter cognovisset, orta discordia inter eum, & amicos puellae, ipsa fuit cuidam alii V. nomine copulata: & tu memoratum H. usque ad gradum sacerdotii ordinasti. Cum autem eum sua conscientia remorderet, habitum ordinis Cisterciens. assumpsit: (& infra. 1) Ideoque mandamus, quatenus si res ita se habet, praedictam mulierem, ut a dicto V. recedat, cui per adulterium est conjuncta, nec praedictum Monachum impetari f, quo minus regulare votum valeat adimplere, per cens. Eccl. cogere non omittas.

[1 Tandem Abbati suo omnia revelavit, qui eum commoovit diligenter, ut super hoc salutem animam suam provideret.]

C A P. XVI.

Uxor non potest repetere maritum, de cuius licentia religio-

a Vid. l. cum notissimi C. de praescript. XXX. ann. in rub. C. qui matr. acq. poss. b migraret. c Quia per haesim non dissolvitur matrimonium. vid. Concil. Trident. sess. 24. titul. de sac. matrim. cap. 5. d Thuden. al. Tudimen. e Cap. 2. eod. tit. in 3. compil. Vid. Turrecre. in c. dixit Dominus, & cap. conjugio. 32. q. 1. f In omnibus antiquis, impetrat, legitur: in recentioribus, inquietat, habetur.

nem intravit, si post ingressum non continuit, licet ad consentiendum, seu ad dandam licentiam dolo fuit inducta.

Idem Pictavien. Episcopo, & Abbati de a Boribarden.

Pictavien. diocesis. (an. 1212.)

Veniens ad b praesentiam nostram L. nobis intimavit, quod cum olim intrandi monasterium propositum concepisset, pluribus Sacerdotibus praesentibus apud uxorem suam instituit, ut super hoc suum impertiret assensum: [& infra. 1] Ipsa demum tam ipsius, quam multorum instantium precibus stetitque devicta, caput ejus altari supposuit manu sua: qui ea praesente tonfuratus, ibidem monasterium adiit, & finito probationis tempore, professionem fecit solenniter monachalem: illa vero in seculo remanens inhonestos amatores admisit: (& infra. 2) Quocirca mandamus, quatenus si ita est, praedictum L. in monasterio, quod intravit, perseverare libere permittatis: licet enim in hoc videatur non modicum deliquisse, quod captiose asseruit, quia nisi sibi eadem c mulier consentiret, tam sibi, quam toti mundo se inutilem redderet, & cum Presbyteros exoravit, ne praedicta mulieri exponerent, quod eandem relinquere seculum oporteret, si forte licentiam daret viro: ex quo tamen eadem caput viri altari sponte supposuit, & postmodum non continuavit, super revocatione ipsius non est aliquatenus audienda, cum ipsius intentio exceptione possit commissae fornicationis elidi: maxime cum antequam fuerit fornicata, ipsum non duxerit repetendum.

[1 Eisdem Presbyteris primitus exoratis, ne praesentia mulierem exponerent, quod etiam ipsam oporteret relinquere seculum, si viro suo daret licentiam ad monasterium convolandam. Cumque ipsum mulier, ne ab ea discederet, vice mutua precaretur, ipse asserens, quod nisi ab ea super hoc posset obtinere licentiam, non solum se ei inutilem redderet, sed etiam toti mundo.]

[2 Unde idem L. metuens, ne suae continentiae illius incontinentia imputetur, an in monasterio debeat perseverare, a nobis consilium postulavit.]

C A P. XVII.

Uxor maritum professum repetere potest, non obstante licentia profecti, ab ea metu extorta.

Idem. (an. eod.)

Accedens d ad praesentiam nostram I. mulier proposuit, quod cum V. vir ejus eam sibi matrimonio copulasset, volens tandem idem vir habitum assumere monachalem, postulabat humiliter ab eadem, ut tam pio proposito faveret ipsius: quae propter multa verbera, & alia gravamina, quae dictus vir inferebat eidem, se ipsam asserens dimissuram, annuit votis ejus. Cumque idem vir in domo de Vader. e Cisterciens. ordinis religionis habitum assumpsisset, mulier in domo Monialium, nullo ibi habitu religionis assumpto, vel voto conversionis emisso, permansit: processu vero temporis, cum idem vir ad seculum rediens, religionis habitum reliquisset, eadem mulier se instanter ab ipso f petiit reassumi: [& infra. 1] Quocirca discretioni vestrae mandamus, quatenus si res ita se habet, dictum virum, ut eam recipiat, eique affectum exhibeat conjugalem, appellatione remota cogatis.

[1 Ipse illam recipere penitus contradicens, praeter verbera, quibus saepe affectu eandem, sibi plurima convitia, & graves injurias irrogavit.]

C A P. XVIII.

Uxor Professi, quae dedit viro licentiam profecti, non compellitur ingredi religionem, si continens est, & non suspecta.

Inno-

a Barudien. aliter, Barrubabrund. b C. 3. eod. tit. in 1. compil. Vid. Sotum 4. sentent. distinct. 27. quest. 1. art. 4. circa finem. c al. ita: quod si non sibi eadem mulier, &c. d Cap. un. eod. tit. in 4. compil. c Vender. al. Vaden. al. Vende. f eo.

Innocentius III. Episcopo, & Decano, & Thesaurario Linconiensis. [an. 1213.]

Significavit nobis A. mulier, quod cum ipsa F. viro suo coram Decano S. Quirici & vices Archiepiscopi Senon. in hac parte fungente, licentiam concesserit religionem intrandi, continentiam tamen voto eidem injuncto, & recepta fide ab ipsa, quod perpetuo contineret, idem Decanus post factam professionem a viro prædicto in monasterio, in quo habitum assumpserat monachalem, asseruit ipsam debere religionem intrare, quamquam id primo non expressisset eidem, & hoc expresso, illi licentiam non dedisset: [& infra.] Quocirca mandamus, quatenus, si est ita, & est talis ætatis, de qua suspicio haberi non possit, ipsam votum continentiam observantem, intrare monasterium compelli non permittatis invitam.

CAP. XIX.

Adultera, quam maritus reconciliare non vult, ad agendum penitentiam in aliquo claustris collocatur.

Gregorius IX. [an. 1235.]

Gaudemus e in Domino: [& infra.] Mulieres vero, quæ relicto maritali toro, lapsæ carnis ceciderunt, si mariti earum a te diligenter commouiti, eas ad frugem melioris vitæ conversas noluerint recipere propter Deum, in claustris cum religiosis mulieribus studeas collocare, ut perpetuam penitentiam ibi agant.

CAP. XX.

Si conjuges se ad invicem absoluerunt, continentiam promittendo, & uterque, vel alter eorum religionem profiteretur, alter alterum repetere non potest.

Idem I. Moniali monasterii de Plauda. f

[an. 1235.]

Dudum a C. Laico g mota contra te, quam uxorem suam dicebat, materia quæstionis, R. Sanctæ M. in Comel. Diacon. Cardin. dedimus audirem. Coram quo dictus C. conquerendo proponens, quod indebite recusabas eidem (cujus uxor eras per consensum de præsentis, & carnis h copulam subsecutam) matrimonialiter adhærere, te sibi restitui postulavit. Ad quod fuit responsum, quod ipse pro animæ suæ remedio pura, & spontanea voluntate, præsentibus duobus religiosis Sacerdotibus, & adhibitis quinque testibus fide dignis, omni juri, quod in te habuerat, renuntiavit omnino, resignando illud in manibus alterius ex Sacerdotibus prædictis, qui in personam Ecclesiæ resignationem hujusmodi recipere procuravit, & quod idem C. se castitatem servaturum promissit, pauperumque hospitalis de Ponte obsequio se devovit, promittens voto solenni omnia, & singula prædicta, & tribuens tibi licentiam ad monasterium transeundi: te versa vice similiter promittente, ac tribuente illi licentiam, & jus quodlibet resignante, sicut hæc omnia dicebantur per publicum instrumentum esse probata, manu B. Notarii Aretinensis i confectum. Verum prænominatus C. proposuit, quod casu amisso instrumento x præfato, illud in prima persona, quod prius erat in tertia, insertis pluribus in uno aliter, quam in alio, fuit ab ipso formatum: & cum tibi iratus fuisset, sicut verba, & verbera indicabant, nondum calore iracundiæ quiescente, quidam ipsum deceptorie allexerunt, proponentes eidem, quod in hospitali prædicto cibus ad libitum

a Honorius tertius. b Vid. Ludovic. Rom. fing. 674. ut in meo C. incipit: Nos sumus in materia. c Quiriaci. d Illi, scilicet viro. e Vid. Ludovic. Rom. fing. 674. ut in nostro Codic. incipit: Nos sumus in materia. vid. infr. de adulteriis. f Plonca al. Plonta. g Vid. Turrecrematam sepe citatum, & Scotum 4. sentent. dist. 27. quæst. 1. art. 4. & dist. 32. quæst. 1. art. 3. vid. Sylvestrum in summa, verbo, votum 5. h carnalem. i Aretini. k Vid. Henricum Borch. Guid. Pap. dec. 244. incipit, quispian in causa.

posset uti, ac proprium retinere, præfato B. sibi nihilominus promittente, quod non solum ardorem, sed etiam appetitum libidinis extingueret in eodem: propter quod quicquid in hac parte fecisse dignoscitur, iratus, seductus pariter, & illectus, & sub spe promissionis, ac sub ea conditione, vel modo, si posset continentiam observare, asseruit a se factum. Sed ad ista respondebatur e contra, quod an tabellio in tertia persona instrumentum conficiat, vel in prima (dummodo non mutetur substantia veritatis) nihil interesse videtur. Insuper quamvis aliquando spes memorato C. data fuisset, per quam ad hoc se proposuit b inductum, eo tamen tempore, quo talia facta fuerunt, pure, simpliciter, ac voluntarie pro amore Dei, & remedio animæ suæ, solummodo ad votum, & ad alia prædicta noscitur processisse c: propter quod a consorcio secularium hominum debet discedere, vitamque mutare, cum se illius ætatis esse proponat, ut sine suspitione incontinentiæ non valeat in sæculo remanere. Nos itaque habito fratrum nostrorum consilio, te ab impetitione dicti C. sententia-liter duximus absolvendam, perpetuum illi super hoc silentium imponentes.

CAP. XXI.

Breve est, sed per alia verba potest sic summari: Post sententiam divortii quoad torum latam ob fornicationem spirituales mariti, potest uxor libere religionem intrare.

Idem. (an. eod.)

Mulier, quæ in fide remansit, potest nolente viro, qui ab infidelitate revertitur, propter quam ab eo fuerat iudicio Ecclesiæ separata, ad religionem libere convolare.

TITULUS XXXIII.

DE CONVERSIONE INFIDELIUM. d

CAP. I.

Non potest quis illam habere in uxorem, cujus maritum occidit machinatione ipsius mulieris: secus, si sine machinatione. Et est pulcher, & quotidianus casus.

Celestinus III. [an. 1195.]

Laudabile e: [& infra.] Interrogasti de Sarracenis, qui dum in captivitate essent, quarundam Christianarum viros earum insidiis, & machinationibus occiderunt, utrum, quia postea per ipsas ad fidem Christianam conversi sunt, eas de jure possint accipere f in uxores: vel si duxerint, conjugium teneat eorundem. Hic Tribunensis g Concilii regula contenti sumus, asserentis, quod si in mortem ipsorum malitiose fuerint machinatae, licet earum studio ad fidem accesserint, nec tamen eis adherere debent, nec sunt, si adhererint etiam, tolerandi, cum tale damnum tali lucro Ecclesia compensare non velit. Ad hoc Sarraceni quidam in bello sunt Christianos interfecisse notati, & Christiani similiter Sarracenos: postea vero Sarraceni ad fidem conversi, uxores eorum, quos in belli certamine occiderunt, sibi matrimonialiter copularunt, & idipsum Christiani de Sarracenis mulieribus conversis ad fidem fecisse noscuntur, quæ postquam de priorum virorum morte compererint h veritatem, divortium instanter i exposcunt. In his igitur respondemus,

a Al. ita: asseruit esse factum. b proponit. c Vid. leg. cum plures. §. locator ff. loca. d Vid. Scotum l. 4. sent. dist. 39. quæst. 1. art. 3. e C. 3. eod. tit. in 2. compil. f ducere. g Vid. Concil. Tribunien. cap. 40. & cap. 51. sed ibi non sunt hæc eadem verba. h compererint. i constanter.

demus, quod cum tales non procuraverint virorum interitum defunctorum, matrimonium inter hujusmodi personas licite potest contrahi, & taliter copulati divortium nequeunt postulare.

CAP. II.

Si alter infidelium conjugum venit ad fidem, altero remanente in infidelitatis errore, communis proles assignatur converso.

Gregorius IX. Argentin. Episcopo. [an. 1236.]

EX literis a tuis accepimus, quod quidam de Judaicæ cæcitatibus b errore ad Christum verum lumen adductus, uxore sua in Judaismo relicta, in iudicio postulavit instanter, ut eorum filius quadriennis assignaretur eidem, ad fidem Catholicam, quam ipse susceperat, perducendus c. Ad quod illa d respondit, quod cum puer adhuc infans existat, propter quod magis materno indiget solatio, quam paterno, sibi que ante partum onerosus, dolorosus in partu, post partum e laboriosus fuisse noscatur, ac f ex hoc legitima conjunctio maris, & sceminæ magis matrimonium, quam patrimonium nuncupetur, dictus puer apud eam debet convenientius remanere: [& infra.] Cum autem filius in patris potestate consistat, cujus sequitur familiam, & non matris, & in ætate tali quis non debeat g apud eas remanere personas, de quibus possit esse suspicio, quod saluti, vel vitæ infideliter h illius, & pueri post triennium apud patrem non suspectum ali debeant, & morari, materque pueri, si eum remanere contingeret apud eam i, posset illum adducere ad infidelitatis errorem: in favorem maxime fidei Christianæ respondemus, patri eundem puerum assignandum.

TITULUS XXXIV.

DE VOTO, ET VOTI REDEMPTIONE.

CAP. I.

Vota possunt elemosynis redimi, vel in aliud commutari, inter cetero superioris auctoritate, & iusta causa redimendi, vel mutandi.

Alexander III. Exonen. Episcopo. (an. 1180.)

D E k peregrinationis votis, an elemosynis redimi possint, vel pro necessitate in aliud commutari: Respondemus, quod ab eis, qui præfident, pendet arbitrio, ut consideret diligentius qualitatem personæ, & causam commutationis, scilicet an ex infirmitate, seu affluentia divitiarum, an l alia causa probabili peregrinatione, an m recompensatio melior fuerit, & Deo magis accepta: & secundum hoc debet exinde dispensare.

CAP. II.

Commutat Papa votum ultramarinum, in his maxime, qui in puerili ætate voverunt.

Idem Norvicen. Episcopo. (an. 1180.)

V ENIENTIS n ad nos R. narratione accepimus, quod in puerili ætate constitutus Hierosolymam disposuit proficisci: cuidam quoque, qui sepulchrum Dominicum proposuerat visitare, fidem dedit, & suam recepit ab eo, quod sibi invicem in via socii fideles existerent: [& infra.] Nos autem ipsum a voto, quod in ætate tenera, facilitate potius, quam ex arbitrio discretionis promissit, absolvimus: ita tamen, quod idem votum elemosynis redimat, & juxta consilium nostrum o, toto vitæ suæ tempore uni

a Vid. B. Tb. 4. sent. dist. 39. q. 1. art. 4. ad 4. argum. b pravitas. c producendus. d Al. ad quod. al. &c. e ac post partum, &c. f ac per hoc. g debeat apud illas, &c. h insidiantur. i ipsam. k Cap. 1. eod. tit. in 1. comp. & post Concil. Lat. sub Alex. III. p. 35. c. 3. l aut. m aut. n Al. pervenientis. Vid. c. 2. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Lat. p. 50. c. 15. o Al. vestrum, quam lectionem olim impugnavit Hostiensis.

pauperum Christi [dummodo ad hoc suæ facultates sufficiant] debeat providere.

(1 Et bonam societatem servarent, quod uterque sollicitamente revolvens, ad nos accessit, ut sibi nostrum super hoc consilium aperiremus.)

CAP. III.

Ex sola conceptione boni explicandi non obligatur quis ad bonum conceptum exequendum.

Idem Magistro A. de Mandefore. (an. 1180. Romæ.)

L iteraturam a tuam: [& infra.] Cum ex quadam minutione nimio fuisses mortis pavore perter ritus, hæc verba protulisti: Non diu hic morabor: proponens in animo, quod religionis habitum esses aliquando suscepturus: [& infra.] Tibi igitur respondemus, quod si plus non est in voto processum, transgressor judicari non poteris, si non impleas, quod dixisti.

(1 Et prudentiam tuam jam pridem fama revelante, cognovimus: & saluti tuæ tanto attentius consulere volumus, & debemus, quanto personam tuam consideratione honeste conversationis, & vitæ, ferventioris charitatis brachiis amplectimur. Relatum est nobis ex parte tua, quod)

(2 Sed propter frequentes infirmitates, quæ plerumque vitæ distractionem impediunt, & quia indigentibus, & transseuntibus te hospitalem exhibes, pluraque solatia impendis, quod conceptum olim in animo, opere non implesti: ac per hoc dubitas, ne de facta fide voti in districto debeas examine conveniri.)

CAP. IV.

Omne votum mutabile est in votum religionis.

Idem.

SCRIPTURÆ b: [& infra.] Reus fracti voti aliquatenus non habetur, qui temporale obsequium in perpetuum noscitur religionis observantiam commutare.

(1 Sacra testimonio declaratur, quod spiritualis homo propositum non mutat, cum pro salute anime suæ utilius aliquid medietur. Inde est, quod vestris iustis postulationibus non indignari indulgemus: quod qui sepulchrum Domini, vel aliorum sanctorum limina proposuerunt visitare, & infirmitate, vel alia rationabili causa occurrente, habitum religionis assumere, atque inter vos Deo servire voluerint, libere ipsos suscipere valeatis.)

CAP. V.

Executio voti ultramarini auctoritate Papæ potest ex causa differri.

Innocentius III. Svirigonen. Archiepiscopo.

(an. 1212.)

N ON est c voti dicendum transgressor, qui quod vovit, auctoritate sedis Apostol. distulit adimplere. Sane significavit nobis Rex Hungariæ, quod cum in regni perturbatione d consilium, & auxilium tuum sibi senserit habitenus profuisse, utilitati ejus non modicum derogaret, si Hierosolymam (sicut ex voto teneris) regno pergeres impacato: [& infra.] Ideoque mandamus, quatenus non prius iter arripas Hierosolymam adeundi, quam regnum ipsum fuerit tranquillitati pristina restitutum, vel super hoc receperis ab Apost. sede mandatum.

(Cum igitur imminet nobis de honore ipsius Regis, & statu regni Hungariæ sollicito cogitare.)

CAP. VI.

Ecclesia compellit heredem Laicum per excommunicationem, & bonorum subtractionem, ad executionem voti ultramarini, ad quod se obligavit pro defuncto.

Idem Andreae Duci. (an. 1212.)

Licet

a Cap. 1. eod. tit. in 2. compil. Vid. Navarr. in manuali confessariorum c. 12. mon. 26. & 52. in Latino nuper impresso. b Cap. 2. eod. tit. in 2. compil. c Cap. 1. eod. tit. in 3. comp. Vid. B. Thomam 2. 2. q. 88. art. 12. d turbat i q. 6.